

Gian Carlo Menotti

Deček, ki je prehitro rasel

Mladinska operna enodejanka

Režija in dramaturgija: Eva Hribernik
Dirigent: Jakob Barbo

Zasedba vlog:

Poponel: Domen Vurnik, tenor
Gospa Nada: Rebeka Pregelj, sopran
Mama: Ana Benedik, mezzosopran
Sestra Žgajnar: Sofija Zavratnik Kain, mezzosopran
Doktor Skrč: Klemen Torkar, tenor
Razbojnik: Marko Erzar, bariton
Mali Poponel: Tim Novak, otroški glas

Mladinski pevski zbor Glasbene matice Ljubljana

Komorni inštrumentalni ansambel:
Tim Skalar Demšar, koncertni mojster
Aleksander Rogina, violina
Tilen Udovič, viola
Neža Verstovšek, violončelo
Luka Brodarić, kontrabas
Laura Felicijan, flavta
Neja Hočevvar, flavta
Nina Tomič, klarinet
Sara Hartman, rog
Metoda Kink, klavir

Zborovodkinja in prevajalka libreta: Irma Močnik
Pevska pedagoginja: Tanja Rupnik
Korepetitorka: Metoda Kink
Koreografja: Maša Vajda Andrejka
Kostumografja: Anjana Pavlič
Scenografja in oblikovanje videa: Jaro Ješe
Oblikovanje luči: Lovro Jevšek
Oblikovanje zvoka: Jasmina Bernjak
Videotehnika: Vid Marčun, Dejan Bjelajac
Odrska postavitve: ekipa odrsko scenskih postavitev Cankarjevega doma
Izdelava scenografije: Avguštin Gales
Maska in frizura: Aleksandra Pavlič Atlagič
Pomoč pri šivanju kostumov: Nataša Mihalek in Nastja Mezek

Producentke: Barbara Rogelj (CD),
Veronika Brvar (GM), Katja Konvalinka (SKGG)
Koordinatorica projekta: Lucija Pavlovič (GM)
Vodja projekta: Renata Šebez (CD)
Vodja promocije: Kristina Jermančič Golc (CD)

Koproducenti:
Glasbena matica Ljubljana,
Cankarjev dom,
Slovensko komorno glasbeno gledališče

Premiera: 28. 12. 2021 ob 11.00,
Linhartova dvorana, Cankarjev dom
Ponovitve:
5. 1. 2022 ob 9.30 in 11.30
6. 1. 2022 ob 9.30
8. 1. 2022 ob 18.00

Operna umetnost je z glasbo in pripovedjo vse od nastanka tesno vpeta v čas in družbo, katere neločljivi del so tudi otroci. Kljub temu sta bila pomen otrok v socialnem kontekstu in s tem njihova vloga v umetnosti več stoletij spregledana, od prvih glasbeno-gledaliških uprizoritev do danes pa podvržena korenitim spremembam.

Vidnejše mesto v visoki glasbeni umetnosti so otroški glasovi dobili v drugi polovici 19. stoletja – ko so bile otrokom priznane številne pravice, vključno s pravico do izobraževanja ter zakonodajno zaščito pred zlorabo in prisilnim delom. Čeprav največkrat preprosto zasnovani so otroški zbori postali zvočni simbol upanja in nedolžnosti, izgubljenih v nizu hitrih industrijskih revolucij, širjenju kapitalizma in vse večjega družbenega razslojevanja.

Vrhunec je mladinska opera doživela v 20. stoletju, ko je začelo vse več skladateljev v zvočni svet vključevati tudi otroke. Tekstura in barva mladinskih glasov sta s časom pridobili posebno ostrino, dela pa so zahtevala vedno več glasbenih spretnosti in sposobnosti. Preproste melodične strukture, v katere sta ujeti naivnost in nedolžnost, so zamenjale prefinjene in kompleksne glasbene zahteve, ki odražajo sodobnega otroka z vse večjim razumevanjem sveta odraslih. Vzpon opernega medija za otroke in razmah produkcij, namenjen generaciji mladih, sta bila vsekakor dokaz spreminjajočega se mnenja o vrednosti, ki jo otroci lahko prinesejo umetnosti.

Skladatelj Gian Carlo Menotti (1911–2007) je eden izmed najvidnejših predstavnikov ameriške glasbe 20. stoletja. Izjemen je bil njegov prispevek k operi, ki ji je v nenaklonjenih časih avantgarde omogočil vnovični razcvet in jo približal širokemu krogu občinstva. Leta 1939 je napisal prvo opero za radijski medij, *Stara devica in tat*, še prej pa se je z opero *Amelija gre na ples* uvrstil med najbolj priljubljene ameriške skladatelje. Na ameriški celine je najbolj znan po »božični operi« *Amahl in nočni obiskovalci*, ki sodi tudi med pionirska dela, napisana za tedaj nov medij, televizijo.

Za svoje ustvarjalno delo je dvakrat prejel Pulitzerjevo nagrado, in sicer za opero z nenavadno tematiko *Medij* in za angažirano, še danes aktualno glasbeno-gledališko delo

Konzul, za katero je, tako kot tudi za vse druge opere, besedilo napisal sam. Menotti je bil edinstven pri nagovarjanju najmlajšega občinstva in tako je za otroke napisal kar šest opernih enodejank. Opera *Help, help GloboLinks* je nastala po naročilu hamburške opere, preostale so prvo izvedbo doživele na ameriških odrih, kmalu pa so postale del repertoarja svetovnih glasbenih hiš.

Med priljubljena dela se uvršča tudi operna enodejanka *Deček, ki je prehitro rasel*. Občuteno besedilo, ki ga je napisal skladatelj tudi po »navdihu lastnih izkušenj«, izpostavlja problem socialne vključenosti in sprejemanja drugačnosti. Skladatelj se velikim težavam večine otrok v obdobju odraščanja posveti z vso pesniško občutljivostjo, hkrati pa z radoživostjo ter z otroški domišljiji lastno hudomušnostjo reši vse zaplete in težave.

Operna enodejanka je tudi zanimiv glasbeni izziv, saj omogoči dialog med profesionalnimi opernimi pevci (tem je namenjena zahtevnejša glasbena tekstura v sodobnem jeziku) in otroškim zborom ter najmlajšimi pevskimi solisti, za katere je skladatelj napisal vrsto prikupnih spevov. Melodična linija kljub lažji dostopnosti gradi most do razumevanja sodobnega jezika, kar skladatelj poudari z izvrstno kompozicijsko tehniko in invencijo. Skladatelj z mislijo na novi zvočni svet že v libretu opozori na tehnologijo novega časa z uvedbo stroja pomanjševalnika. Novodobno tehnologijo in vse okoliščine, ki jih povzroči njena uporaba, skladatelj izvrstno uporabi za paletu novih zvokov, ustvarjenih tako na tradicionalnih inštrumentih kakor tudi z zvočnimi posnetki.

Enodejanka *Deček, ki je prehitro rasel*, je bila napisana za spremljavo komornega ansambla, skladatelj pa je že kmalu poskrbel tudi za širšo dostopnost s številnimi priredbami za najrazličnejše inštrumentalne sestave. Prva postavitve enodejanke je bila leta 1982 v ZDA, v operi Delaware, od tedaj potuje po vsem svetu. Opera bo v Sloveniji doživela prvo postavitve. Hudomušno besedilo bo mlado občinstvo nagovorilo v slovenskem jeziku, saj ga je Irma Močnik prevedla prav za slovensko postavitve.

Veronika Brvar in Špela Lah, muzikologinji

Svetlobe ni brez sence

Opera pripoveduje zgodbo o dragocenosti posameznikove izvirnosti. Gre za univerzalno tematiko, s katero se srečujemo prav vsi, še posebej pa mladi, ki so še na poti k svojemu osebnemu in duhovnemu razvoju. Prav njim je naša predstava tudi namenjena.

Posameznikova izvirnost je z vidika družbe prepoznana kot drugačnost. Vsakič ko se počutimo drugačne, se vprašamo: »Zakaj sem takšen/-na?« ali »Zakaj nisem takšen/-na kot vsi drugi?« Ker smo ljudje socialna bitja, bi naredili marsikaj, da bi bili enaki drugim in da bi pripadali skupini. Ko se začnemo primerjati in prilagajati, lahko hitro pozabimo na svojo enkratnost in na to, kar v resnici smo. Poponel v zgodbi trpi zaradi svoje drugačnosti. Vse bi dal, da bi bil enak drugim.

Poponel je junak, s katerim se zlahka identificiramo. Poponel smo vsakič, ko se ne počutimo dobro v svoji koži in se ne sprejemamo takšnih, kakršni smo. Vsi namreč dobro poznamo občutke manjvrednosti, sramu ali strahu pred neuspehom. Nihče od nas nima le najlepših, najboljših značilnosti, po merilih, ki so nam jih privzgojili, temveč imamo vsi tudi manj prijetne lastnosti.

V jungovski analitični psihologiji te lastnosti imenujemo senca, ker jih večina ljudi pri sebi zanika ali ne sprejema. Z delom na sebi in z novo perspektivo videnja življenja lahko svojo senco postopoma integriramo v svetlobo. To nam prinese večje zavedanje samih sebe ter izjemno možnost za osebno rast in razvoj.

Vsi junaki v zgodbi imajo svojo svetlo in svojo senčno stran. Sangvinična učiteljica, melanholična mati, flegmatična medicinska sestra in kolerični zdravnik so talci razbojnika, ki v naši uprizoritvi pooseblja Senco. Na drugi strani imamo pripovedovalca, ki predstavlja Svetlobo. Pripovedovalec verjame v Poponellovo izvirnost, v vse njegove sposobnosti in vrline. Da bi jih tudi on prepoznal, se Pripovedovalec preobrazi v Zdravnika in Poponelu pomaga do želene preobrazbe.

Poponel se fizično pomanjša, njegovo srce pa ostane enako veliko kot pred preobrazbo in prispeva k srečnemu zaključku zgodbe.

Uprizoritev vključuje elemente senčnega gledališča. Vir svetlobe, senčni objekt in senca odpirajo nove razsežnosti Menottijeve opere. Senčni prizori nas popeljejo onkraj časa in prostora. Vabijo nas v svet sanj in odpirajo prostor domišljiji. Želim si, da bi gledalci našo predstavo doživeli intuitivno, v vsej njeni celovitosti. Hkrati upam, da predstava gledalce spodbudi k razmišljanju in sprejemanju lastne izvirnosti, s katero se izražamo. S tem si bomo zagotovili celovitost sebe in svojega življenja.

Eva Hribernik, režiserka

O glasbi Giana Carla Menottija

Skladatelj je večino svoje ustvarjalne energije usmeril v skladanje oper. O njegovem navdušenju nad opero priča dejstvo, da je že pred vpisom na milanski konservatorij pri trinajstih letih napisal kar dve. Poznavanje zvrsti in občudovanje tradicije sta vplivala na oblikovanje skladateljevega svojevrstnega glasbenega jezika, ki združuje spevne melodije solistov in orkestra z modernejšimi disonantnimi akordi ter njihovimi kompleksnimi zvezami. Skladatelj v svojih delih ne uporablja izrazito modernističnih kompozicijskih tehnik, kljub temu pa ostaja v stiku z lastnim časom v rabi zapletenih mikstur, obsežnih sekvenc in z vključevanjem politonalnosti.

Menottijevo glasbo usmerja želja po doseganju največjega dramatičnega, gledališkega učinka, pri čemer pomembno vlogo odigrajo tudi skladateljevi lastni libreti. Še posebej pa njegove opere odlikuje spevnost vokalnih linij, ki jo morda najbolje označi kar skladatelj sam: »Dandanes je pri uporabi glasu med skladatelji opaziti nekakšno lenobo, težnjo glas obravnavati instrumentalno, kot da bi se bali njegove teksture, ki da je preveč izrazna, preveč človeška.«

Tudi v operi *Deček, ki je prehitro rasel* lahko slišimo vse bogastvo Menottijeve glasbene govorice, usmerjene k razumljivosti in dramatičnosti zgodbe ter naravnosti solističnih glasov.

Jakob Barbo, dirigent

Vsebina opere

Opera pripoveduje o fantu, ki se je nedavno preselil v mesto in ob prihodu v šolo se mu sošolci posmehujejo zaradi njegove velikosti in nenavadnega imena. Med njimi ne najde prijateljev, razen sočutne punce Beti. Želi se igrati s sošolci, vendar ga ti grobo zavračajo in ga ne pustijo blizu, zato se počuti odrinjenega in nezaželenega. Učiteljica obsoja ravnanje otrok, a njihovega odnosa do Poponela ne more spremeniti. Odloči se, da mu bo pomagala in spomni se zdravnika, ki lahko s čudežnim strojem velikega otroka pomanjša. Zdravnika pokliče ravno med ogledom operne predstave, zato je ta zelo nejevoljen, vendar je Poponelu kljub temu pripravljen pomagati. Toda cena za uspešno »operacijo« je visoka: Poponel mora obljubiti, da bo odslej v vsem sledil ravnanju in govorjenju drugih otrok, v nasprotnem primeru bo čarovnija čudežnega stroja izpuhtela in Poponel bo znova zrasel. Zdravnik ga lahko pomanjša samo enkrat. Če obljubo prelomi, poti nazaj ne bo in bo za vedno ostal velik. Poponel je tako željan prijateljev, da je zanje pripravljen storiti prav vse. Stopi v pomanjševalni stroj in iz njega izstopi pomanjšan. Ob vrnitvi v šolo ga sošolci skoraj ne prepoznajo. In ko naj bi se pouk nadaljeval, vstopi v razred razbojnik, ki grozi z ugrabitvijo vseh učencev. Učiteljica ga pregovori, naj za talca vzame samo njo in enega učenca, druge pa izpusti. Toda nihče od otrok se ne oglasi, edino Poponel razmišlja, da bi se ponudil za talca. Zdravnik ga opozarja, da bo s tem prelomil obljubo, ker bo ravnal drugače kot drugi otroci. Soočen je s težko odločitvijo, ali ostati zvest svoji vesti ali ravnati tako kot večina. Premaga glas srca, ki mu pravi, naj stori plemenito dejanje in se žrtvuje za druge otroke. Takoj ko privoli v to dejanje, začne ponovno rasti. Velik kot je, se uspešno postavi po robu razbojniku in ga premaga. Sošolci so hvaležni za njegovo nesebičnost in ga sprejmejo kot junaka. Sam pa spozna, da je vsak z razlogom takšen, kakršen je, ter si ne želi biti več enak drugim, temveč sprejme svojo izvirnost in z njo mirno zakoraka v nov dan.

Predstavitev umetniške ekipe in nastopajočih umetnikov na spletni strani www.glasbenamatica.si

 cankarjev dom

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Mestna občina
Ljubljana

Pokroviteljica programa za otroke in mlade Cankarjevega doma:
Vita, življenjska zavarovalnica d.d.

Sponzor Glasbene matice Ljubljana:
Zavarovalnica Sava d.d.

Izdajatelj: © Glasbena matica Ljubljana in © Cankarjev dom
Za izdajatelja: Veronika Brvar in Uršula Cetinski
Uredila: Lucija Pavlovič
Lektorirala: Sonja V. Košmrlj
Oblikoval: Jaro Ješe
Priprava in tisk: Tiskarna Silveco d.o.o.
Naklada: 1000, brezplačni izvod
Ljubljana, 2021

Glasbena matica Ljubljana, Vegova ulica 5, 1000 Ljubljana
www.glasbenamatica.si

in

Cankarjev dom, Prešernova cesta 10, 1000 Ljubljana
www.cd-cc.si

Izvedbo projekta sofinancirajo:
Ministrstvo za kulturo RS,
Mestna občina Ljubljana,
Javni sklad RS za kulturne dejavnosti

*Deček,
ki je prehitro
rasel*

Mladinska operna enodejanka
Gian Carlo Menotti

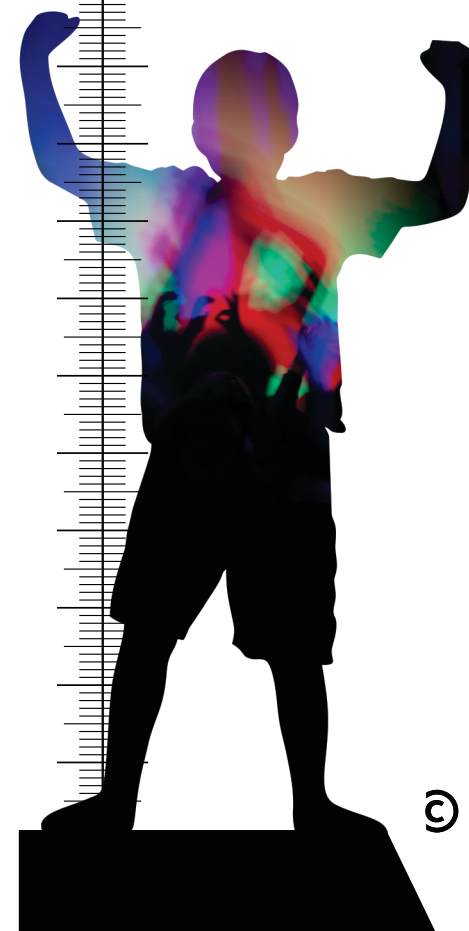
Premiera: 28. 12. 2021 ob 11.00

Ponovitve: 5. 1. 2022 ob 9.30 in 11.30

6. 1. 2022 ob 9.30

8. 1. 2022 ob 18.00

Linhartova dvorana
Cankarjev dom

 cankarjev dom

www.cd-cc.si